

הַלְבוֹת קְדוֹשׁ הַחֹדֶשׁ פָּרָק ה'

א. כָּל שְׁאֲמַרְנוּ מִקְבִּיעַת רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ עַל הָרֵאִיָּה, וְעִבּוֹר הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַזְמָן אוֹ מִפְּנֵי הַצָּרָךְ, אֵין עוֹשִׁין אוֹתוֹ אִלָּא סְנֵה־דְרִין שְׁבָאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוֹ בֵּית דִּין הַסְּמוּכִים שְׁבָאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְּנוּ לָהֶן סְנֵה־דְרִין רְשׁוֹת: שֶׁכֵּן נֶאֱמַר לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם, רֹאשׁ חֳדָשִׁים" (שְׁמוֹת יב,ב); וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ אִישׁ מֵאִישׁ מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁכֵּן הוּא פְּרוֹשׁ הַדָּבָר עֲדוֹת זֹו תִּהְיֶה מְסוּרָה "לָכֶם", וְלִכְלֵל הָעוֹמֵד אַחֲרֵיהֶם בְּמִקְוָמָם. אָבֵל בַּזְמָן שְׁאֵין שָׁם סְנֵה־דְרִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵין קוֹבְעִין חֳדָשִׁים וְאֵין מְעַבְרִין שָׁנִים, אִלָּא בַּחֲשַׁבּוֹן זֶה שְׁאֲנוּ מַחֲשִׁבִּין בּוֹ הַיּוֹם.

ב. וְדָבָר זֶה הִלְכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הוּא שְׁבַזְמָן שִׁישׁ סְנֵה־דְרִין, קוֹבְעִין עַל הָרֵאִיָּה; וּבַזְמָן שְׁאֵין שָׁם סְנֵה־דְרִין, קוֹבְעִין עַל חֲשַׁבּוֹן זֶה שְׁאֲנוּ מַחֲשִׁבִּין בּוֹ הַיּוֹם. וְאֵין נִזְקָקִין לְרֵאִיָּה, אִלָּא פְּעָמִים שִׁיְהִיָּה יוֹם שְׁקוֹבְעִין בּוֹ בַּחֲשַׁבּוֹן זֶה הוּא יוֹם הָרֵאִיָּה, אוֹ קֹדֶם לוֹ בְּיוֹם, אוֹ אַחֲרָיו בְּיוֹם; וְזֶה שִׁיְהִיָּה אַחֵר הָרֵאִיָּה בְּיוֹם פֶּלֶא הוּא, וּבְאַרְצוֹת שֶׁהֵן לְמַעַרְב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ג. וּמֵאִימַתִּי הִתְחִילוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לַחֲשֹׁב בַּחֲשַׁבּוֹן זֶה, מִסּוּף חֲכָמֵי תַלְמוּד בַּעַת שֶׁחֲרָבָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִשְׁאָר שָׁם בֵּית דִּין קְבוּעַ; אָבֵל בִּימֵי חֲכָמֵי מִשְׁנָה, וְכֵן בִּימֵי חֲכָמֵי תַלְמוּד עַד יְמֵי אַבְיִי וְרַבָּא עַל קְבִיעַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיוּ סוֹמְכִין.

ד. כְּשֶׁהִיָּתָה סְנֵה־דְרִין קִיַּמַת, וְהֵן קוֹבְעִין עַל הָרֵאִיָּה, הָיוּ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁמְּגִיעִין אֲלֵיהֶן שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי, עוֹשִׁין יָמִים טוֹבִים יוֹם אֶחָד בְּלֶבֶד; וְשֹׁאֵר הַמְּקוֹמוֹת הָרְחוֹקוֹת שְׁאֵין שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי מְגִיעִין אֲלֵיהֶם, הָיוּ עוֹשִׂים שְׁנֵי יָמִים מִסְּפֵק, לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִין יוֹם שֶׁקְּבִיעוּ בּוֹ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶת הַחֹדֶשׁ.

ה. בַּזְמָן הַזֶּה שְׁאֵין שָׁם סְנֵה־דְרִין, וּבֵית דִּין שְׁלֹאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קוֹבְעִין עַל חֲשַׁבּוֹן זֶה, הִיָּה מִן הַדִּין שִׁיְהִיו בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת עוֹשִׁין יוֹם טוֹב אֶחָד, אֶפְלוֹ הַמְּקוֹמוֹת הָרְחוֹקוֹת שְׁבַחֲוָצָה לְאֶרֶץ כְּמוֹ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִכָּל עַל חֲשַׁבּוֹן אֶחָד סוֹמְכִין וְקוֹבְעִין; אָבֵל תִּקְנַת חֲכָמִים הִיא, שִׁיִּזְהָרוּ בְּמִנְהַג אֲבוֹתֵיהֶם שְׁבִידֵיהֶם.

ו. לְפִיכָךְ כָּל מְקוֹם שֶׁלֹּא הָיוּ שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי מְגִיעִין אֲלָיו כְּשֶׁהָיוּ הַשְּׁלוּחִין יוֹצְאִין, יַעֲשׂוּ שְׁנֵי יָמִים, וְאֶפְלוֹ בַּזְמָן הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ עוֹשִׁין בַּזְמָן שְׁבַנִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קוֹבְעִין עַל הָרֵאִיָּה; וּבְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בַּזְמָן הַזֶּה, עוֹשִׁין יוֹם אֶחָד כְּמִנְהַגֵּן, שֶׁמַּעוֹלָם לֹא עָשׂוּ שְׁנֵי יָמִים. נִמְצָא יוֹם טוֹב שְׁנֵי שְׁאֲנוּ עוֹשִׁין בְּגָלְיוֹת בַּזְמָן הַזֶּה, מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים שֶׁתִּקְּנוּ דָּבָר זֶה.

ז. יוֹם טוֹב שֶׁלְרֹאשׁ הַשָּׁנָה בַּזְמָן שֶׁהָיוּ קוֹבְעִין עַל הָרֵאִיָּה, הָיוּ רַב בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׁין אוֹתוֹ שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים מִסְּפֵק, לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִין יוֹם שֶׁקְּבִיעוּ בּוֹ בֵּית דִּין אֶת הַחֹדֶשׁ, שְׁאֵין הַשְּׁלוּחִין יוֹצְאִין בְּיוֹם טוֹב.

ח. וְלֹא עוֹד, אִלָּא אֶפְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם עֲצָמָה שֶׁהוּא מְקוֹם בֵּית דִּין, פְּעָמִים רַבּוֹת הָיוּ עוֹשִׁין יוֹם טוֹב שֶׁלְרֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים, שֶׁאֵם לֹא בָּאוּ עֲדִים כָּל יוֹם שְׁלוּשִׁים, נוֹהֲגִין הָיוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁמַּצְפִּין לְעֲדִים קֹדֶשׁ וּלְמַחֵר קֹדֶשׁ; וְהוֹאִיל וְהָיוּ עוֹשִׁין אוֹתוֹ שְׁנֵי יָמִים, וְאֶפְלוֹ בַּזְמָן הָרֵאִיָּה, הִתְקִינוּ שִׁיְהִיו עוֹשִׁין אֶפְלוֹ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ תָּמִיד שְׁנֵי יָמִים, בַּזְמָן הַזֶּה שְׁקוֹבְעִין עַל

החשבון. הנה למדת שאפלו יום טוב שני שלראש השנה בזמן הזה, מדברי סופרים.

ז. אין עשית יום אחד, תלויה בקריבת המקום. כיצד: אם יהיה מקום בינו ובין ירושלים מהלך חמשה ימים או פחות, שבודאי אפשר שיגיעו להן שלוחין אין אומרים שאנשי מקום זה עושין יום אחד, שמי יאמר לנו שהיו השלוחים יוצאין למקום זה. שמה לא היו השלוחים יוצאין למקום זה, מפני שלא היו שם ישראל, ואחר שחזרו לקבע על החשבון, ישבו שם ישראלים שהן חיבין לעשות שני ימים; או מפני שהיה חרום בדרך, בדרך שהיה בין יהודה וגליל בימי חכמי משנה; או מפני שהיו הגויים מונעין את השלוחין לעבר ביניהן.

י. ואלו היה הדבר תלוי בקריבת המקום, היו כל בני מצרים עושין יום אחד, שהרי אפשר שיגיעו להם שלוחי תשרי, שאין בין ירושלים ומצרים על דרך אשקלון אלא מהלך שמונה ימים או פחות; וכן רב סוריה. הא למדת, שאין הדבר תלוי בהיות המקום קרוב.

יא. נמצא עיקר דבר זה על דרך זו, כך הוא: כל מקום שיש בינו ובין ירושלים מהלך יתר על עשרה ימים גמורים עושין שני ימים לעולם כמנהגם מקדם, שאין שלוחי כל תשרי ותשרי מגיעין אלא למקום שבינו ובין ירושלים, מהלך עשרה ימים או פחות. וכל מקום שבינו ובין ירושלים מהלך עשרה ימים בשונה או פחות, שאפשר שהיו שלוחין מגיעין אליו רואים: אם אותו המקום מארץ ישראל שהיו בה ישראל בשעת הראיה בכבוש שני, כגון אושא ושפרעם ולוד ויבנה ונוב וטבריה וכיוצא בהן, עושין יום אחד בלבד. ואם אותו המקום מסוריה, כגון צור ודמשק ואשקלון וכיוצא בהן, או מחוצה לארץ, כגון מצרים ועמון ומואב וכיוצא בהן עושין כמנהג אבותיהן שבידיהן: אם יום אחד, יום אחד; ואם שני ימים, שני ימים.

יב. מקום שבינו ובין ירושלים עשרה או פחות מעשרה, והוא סוריה או חוצה לארץ ואין להם מנהג, או שהיא עיר שנתחדשה במדבר ארץ ישראל, או מקום ששכנו בו ישראל עתה עושין שני ימים כמנהג רב העולם. וכל יום טוב שני מדברי סופרים ואפלו יום טוב שני שלראש השנה, שהכל עושין אותו בזמן הזה.

יג. זה שאנו מחשבין בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו ואומרים שראש חדש יום פלוני, ויום טוב ביום פלוני לא בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו אנו סומכין, שאין מעברין שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ; ואין אנו סומכין, אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם. וזה שאנו מחשבין, לגלות הדבר בלבד: פיון שאנו יודעין שעל חשבון זה הן סומכין, אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל איזה יום הוא; ובקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שיהיה ראש חדש או יום טוב, לא מפני חשבון שאנו מחשבין.